

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies decimus et undecimus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Firmino, Episcopo Usetiensi, In Occitania Inferiori Commentarius
Prævius Sancti memoria in Fastis sacris, cultus, quædam vitæ chronotaxis
Acta qualia ebenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71246](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71246)

A sanctorum Rubiani et Adelberti, ut clare patet ex Inscriptioe, quæ in cathedrali in crucifixi sacello legenda prostat, hujus tenoris : " Sanctorum corporum Adelberti et Rubiani episcoporum Comensium pars altera ab ecclesia S. Abundii hunc translata an. 1590 die 1 mensis Julii celeberrima supplicatione. " Ita ille, pro se mox citans Tattum, qui, quæ ait, in civitatis Comensis Ann. lib. 8, num. 197 docet.

ac Officio etiam ecclesiastico Comi quotannis modo honoratur.

11 Verum etsi S. Eupilii corpus in solenni modo hic memorata supplicatione translatum haud fuerit, a Ninguarda tamen Novocomensi episcopo, sub quo hæc facta, fuit supra memoratum, sub quo illud quiescit, altare ad pristinam venerationem, cum in ecclesiæ S. Abundii instauratione (Tattum in Novocomensi Martyrologio ad xxii Maii videsis) labefactum fuisset, sacris denuo ceremoniis restitutum, subque illo hodieque sacrum illud pignus, sericis velis involutum arcæque plumbeæ, quæ una cum arca, S. Eusebii corpus continente, in magna tumba marmorea collocata est, inclusum, honorifice, uti iterum apud Tattum in Novocomensibus Annalibus lib. 7, num. 130 videre licet, servatur. Ceterum Sanctus, cujus ita corpus Novocomi us-

que in hoc etiam tempus custoditur, ibidem quoque, non secus atque olim, solenni modo ritu et quidem, etsi interim id factum a tempore immemorabili forsitan haud fuerit, officio ecclesiastico colitur. Ita scilicet Ferrarius et Tattus suadent. Prior enim, postquam sanctis Novocomensibus episcopis, de quibus nullum ecclesia Novocomensis recitat officium, in nova sua in Martyrologium Romanum Topographia, anno 1609 excusa, S. Eupilium accensuit, eundem deinde haud multis abhinc annis in ecclesia Comensi celebrari cœpisse, in Sanctorum Italiæ Catalogo, anno 1613 typis vulgato, affirmat; ita autem, tunc Eupilium haud dudum cœpisse in ecclesia Comensi Officio ecclesiastico coli, non obscure, ut apparet, prodit; quod autem ad posteriorem seu Tattum spectat, hic hodie auctores, qui de S. Eupilio tractant, in Novocomensi suo Martyrologio enumeraturus, hisce ecclesiæ Novocomensis Officia accenset, cumque id, nisi hæc inter officium de S. Eupilio reperiretur, facturus fuisse haud videatur, est sane, cur ea inter re etiam ipsa officium hujusmodi reperiri hocque in ecclesia Comensi quotannis de S. Eupilio recitari existimetur.

AUCTORE
C. B.

DE S. FIRMINO, EPISCOPO

USETIENSI,

IN OCCITANIA INFERIORI

COMMENTARIUS PRÆVIUS

J. B. F.

Sancti memoria in Fastis sacris, cultus, quædam vitæ chronotaxis,
Acta qualia edenda.

ANNO DLIII
Sanctus, cujus
in Fastis sa-
cris memoria;

Usetia seu Uzetia, aliis Ucetia vel Utica Urbs Galliæ, in Occitania Inferiori, episcopalis hoc die S. Firminum, quondam antistitem suum, veneratur. Hujus memoriam Usuardus hisce verbis celebrat : V. Idus Octobris civitate Uzetia Firmini episcopi et confessoris. Eodem die iisdemque terminis vetus apud Saussayum monasterii S. Savini de Levitania Hagiologium, Martyrologium Rothomagense, et Florarium nostrum Ms. ipsum commemorant. Cardinalis Baronius in prima sua Martyrologii Romani editione S. Firminum Uzetie, non in Gallia Narbonensi, sed in Africa cathedram habuisse sic refert : Uzetie in Africa xi Octobris sancti Firmini episcopi et confessoris. Quam annuntiationem postea, non recentiores Martyrologii Romani (ut Dominicus in Opere, cui titulus, Familia rediviva Ansberti, refert) editores, sed ipsemet Baronius cum nempe eodem præcise die sicut et 2 Maii Usetie in Occitania Inferiori S. Firmini festum celebrari, animadverteret, mendosam judicavit; ideoque anno 1631, quo Martyrologium Romanum, adnotationibus a se illustratum, publici juris iterum fecit, lectioni in Africasequentem in Gallia Narbonensi substituens, al-
Octobris Tomus V.

lucinationem suam purpuratus vir correxit. Hunc Castellanus et P. Labbeus secuti, in suis Martyrologiis, Gallice editis, etiam locum, in quo Sanctus episcopi minus obierit, clarius quam citati Usuardus. Florarii nostri Ms., Martyrologii Rothomagensis, et veteris Hagiologii monasterii S. Savini de Levitania auctores, sic indicant : v Idus Octobris Uzetie in Gallia Narbonensi S. Firmini episcopi et confessoris. Quibus etiam consentiunt Calendaria ecclesiarum Usetiensis, Biterrensis et Narbonensis, quæ ipsum Usetie in Gallia Narbonensi episcopum fuisse constanter tradunt. Mendosa interim, quam recitavi, Martyrologii Romani, a Baronio vulgati, annuntiatione suffultus Faber, libro, cui titulus : Disquisitio historica de matrimonio Ansberti cum Blithilde, contendit, Usetie in Gallia Narbonensi antistitem nomine Firminum nunquam existisse. At quam multum hujus auctoris assertum a veritate alienum sit, conciliorum Galliæ, quibus Sanctus interfuit, subscriptiones, de quibus in hujus Commentarii decursu agemus, dilucide evincunt.

2 Neque tantum Fasti sacri ecclesiarum Usetiensis et Biterrensis Sancti memoriam celebrant, sed quotannis xi Octobris ipsius obi-

in Usetiensi,
Biterrensi, et
Narbonensi
ecclesiis

82 tus

AUCTOR
J. B. F. t

tus dies officio ecclesiastico, ritu, ut vocant, duplici, in dictis ecclesiis colitur; atque in ecclesia Narbonensi officio proprio novem lectionum honoratur. Hasce a Lambecio libro Comment. secundo pag. 914, excepta dumtaxat septima Lectione, quæ in exemplo Cæsareo desideratur, publicatas, lectori, quod et Sancti Vitæ fragmentum exhibeant, legendas hic propono. LECTIO I. Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, cum constantissime fides floreret Christianorum, Firminus, parentibus adhuc gentilitatis errori vacantibus, audiens Christianos Dominum Christum fateri, seque de paganis superstitionis insidiis desiderans liberare, Euangelica quidem secutus præcepta, quæ dicunt: nisi quis reliquerit patrem aut matrem et cætera, non potest esse meus discipulus; patriam, parentesque relinquens, rebus interdum propriis pauperibus traditis; Christum Dominum sequi jugiter concupivit.

Officio ecclesiastico

B

3 LECTIO II. Itaque ab urbe Narbona egressus, itinere cepto ad civitatem quandam provincie (Occitanie Inferioris) Ucciam nomine pervenit, ibique Laurentium presbyterum reperit, virum doctum, et religiosum, cujus amicitia se jungens, et quasi familiaritatis obsequium præbens, aliquamdiu apud illum tranquilla commoratus est vita. LECTIO III. Quem Ferreolus virgula præclara filius fratris ejus subsequens calle festino jungere se ei cupiebat. Quem beatus Firminus elevatis oculis videns, dixit: Fili, quo pergis, aut quo vadis? Ille protinus respondit: Ego, derelicto patre et matre, secutus te, Domino loco corde obedire paratus. Tunc dixit ei beatus Firminus: Fiat, sicut dixisti. LECTIO IV. Tunc venerunt ad domum quandam civitatis Roricii pontificis ac patricii, inveneruntque ibi juvenem sedentem, qui Roricio ministrabat quotidie epulas. Qui videns beatum Firminum, interrogavit eum dicens: Ex qua provincia es, vel ex qua natione progenitus? Ille respondit: In Narbona civitate sum ortus. Pater, inquit, meus Ferreolus vocitatur, mater vero mea Industria vocatur nomine.

honoratur,
jam etiam

C

4 LECTIO V. Hæc videns juvenis ille, ingressus palatium istius pontificis, nunciavit ei omnia, quæ a beato Firmino audierat. Tunc pontifex jussit eum introire ad se, cui dixit: Unde venis, aut quo pergis, vel quo uteris nomine? Cui beatus Firminus dixit: In Narbona civitate ortus, relicto errore gentilitatis, Christo Domino huc serviturus adveni; de nomine autem, quod perquisisti, ego Firminus vocor. LECTIO VI. Cognovit autem ipse pontifex, quod esset ortus ex progenie sua vinculoque beati amoris eum sibi conjunxit. Erat enim ipse Firminus annorum circiter duodecim, literis bene eruditus; Ferreolus quidem septem annorum. Die subsequente Roricus Firminum clericum faciens, diaconum ordinavit; Ferreolum vero tradidit Grammaticæ eruditioni. Cum autem Firminus fuisset annorum viginti, ad honorem presbyterii pervenit. LECTIO VIII. Erat autem beatus Firminus religiosissimus, Domino serviens in sanctitate, jejunans quotidie, et nisi cum pauperibus cibum nullo modo sumens; in vigiliis nocturnis pernoctans, secretas orationes appetens, succinctis lumbis Domino militavit. Cæpit itaque per beatum Firminum Dominus signa facere. Nam cæcos illuminabat illius oratione, leprosos mun-

dabat, dæmones eiciebat. LECTIO IX. Apud Ucciam dum ad portam civitatis illius, magnis populorum turbis secum euntibus, introiret, leprosum habuit obvium miserabili facie, horrenti cute, quem coram omnibus osculatus atque benedicens, ab omni lepra continuo emundavit. Postero vero die ad ecclesiam veniens nitente cute gratiam pro sanitate, quam receperat, agebat.

5 A quo vero tempore cultus S. Firmini primordia sint repelenda, monumentorum, id referentium, defectu definire nequeo: auctoritatibus Marcus Dominicus in libro, cui titulus Familia Ansberti rediit, jam seculo IX populi, ad ejus sepulcrum suppliciter accedentis, pietatem ac fiduciam multitudine miraculorum multum crevisse; idque laudatus auctor confirmari contendit ex sequentibus verbis Epistolæ Amulonis, episcopi Lugdunensis, qui circa annum 843 Agabarbo successit, ad Theobaldum episcopum Lingonensem directæ: Scimus etiam civitatem quandam haud longe a nostris finibus, quæ Uccia nuncupatur, sita in provincia Narbonensi; ubi cum ejusdem piæ memoriæ præcessoris nostri tempore ad sepulcrum sancti Firmini episcopi istiusmodi percussiones, et elisiones fieri cœpissent, ita ut in membris cadentium reperirentur quædam stigmata ustionis, tamquam illic sulphur arsisset, et ex hoc terribi atque obstupefacti vulgares, cum votis ac donis plurimis gregatim ecclesiam frequentarent, accepto ab eodem patre nostro consilio, prædicavit eis, atque præcepit Narbonensis, qui nunc superest, Bartholomæus episcopus, ut omnino locum illum, qui superstitiosi frequentare cœperant, nequaquam amplius ita frequentarent, et quæcumque illuc conferre consueverant, magis in usus indigentium, et misericordiæ opera erogarent.

uti hic probatur.

6 Quod cum factum fuisset, statim et ibi et in aliis locis, in quibus jam similiter fieri incipiebat, tota illa deceptio cessavit, et populus fidelis, optata incolumitate ac tranquillitate respiravit. Unde omnino videtur nobis, ut... eliminatis ex domo Domini istiusmodi commentum et figmentum diabolicum, quo tanta infelicitum hominum et maxime mulierum multitudo nimis dolende, ac pudende, velut captiva et mente capta obligata tenetur; annuntiando omnibus fideliter, atque obtestando, ut intermisso hujusmodi vano et pernicioso concursu, unde nulla animæ salus, nulla corporis incolumitas, nulla vitæ utilitas provenire cognoscitur, unaquæque plebs in parochiis et ecclesiis, quibus attributa est, quietam consistat etc. Hasce percussiones et elisiones, inquam, laudatus auctor pro miraculis habendas esse existimat, sicque Sanctum seculo IX miraculis claruisse probare nititur; at nullus dubito, quin hæc operationes dicendæ sint commentum et figmentum, prout illas Amulo, episcopus Lingonensis, in citata Epistola merito vocat. Quis enim credat, unquam in Dei ecclesiis, in beatissimorum Martyrum basilicis talia signa Sanctorum intercessione increbuisse, quibus nequaquam ægri sanarentur, sed sane percuterentur et dementarentur?

apud mortales in veneratione habitus

7 At licet ex prædictis signis, in quibus divinam potestatem relucuisse nullo modo constat, Sancti fama seculo IX miraculis clara nullatenus probetur; tamen ex sequentibus his Epistolæ Amulonis, episcopi Lugdunensis, verbis

A bis, Firminum dicto tempore jam ut Sanctum habitum fuisse, fit manifestum: Ad sepulcrum, inquit Amulo, sancti Firmini episcopi etc. Et S. Agobardus, archiepiscopus Lugdunensis, in epistola ad Bartholomæum, episcopum Narbonensem, qui anno 828 floruit, directa, Sancto cælitum honores sec. IX fuisse delatos claris terminis sic exprimit: Cognovimus, sollicitam esse prudentiam vestram, quoniam modo accipi debeat illud, quod in quodam loco cœperunt fieri quædam percussiones, ita ut caderent quidam, ... maxime in quadam ecclesia, ubi cuiusdam Sancti corpus veneratur, nomine Firmini. Ex is satis patet, seculo IX Sanctum cultu fuisse gavisum. Porro, quo tempore ipsum mortales Sanctorum honoribus prosequi cœperint, determinare huc usque nemini, quod sciam, in promptu fuit.

Narbone, in
Occitania
Inferiori,

8 Stabilito nunc illustratoque Sancti cultu, reliquum est, ut de quibusdam ipsius rebus gestis, quæ, silentibus S. Firmini Actis, scriptores varii tradiderunt, sermonem instituumus, atque præcipua ipsius vitæ capita ad ordinem chronologicum reducere conemur. Narbone, quæ ampla et munita Galliæ civitas est archiepiscopalis, in Occitania provincia Inferiori, in lucem editum Sanctum nostrum, ipsius Acta ferunt; verum Historiæ literariæ Francicæ editores, Sanctum in pago Galliæ Aquitanicæ, apud Ruthenos, teste Sidonio, Trevidon nuncupato, vel in agro Prusiano, Gallicæ Lesperou, haud longe a dicto pago dissito, natum coniectant, ex eo quod in dictis locis, quæ nobilita majorum S. Firmini prædia erant, Sancti parentes, teste Sidonio lib. 2, Ep. 9, habitarent. Ut sit, nos ipsius Actis, quibus et in hoc capite subscribunt, quotquot de Sancto tractarunt auctores, adherentes, civitatem Narbonensem ipsi locum natalem fuisse dicimus.

anno 516

9 Quos de Sancti natiuitatis loco inter se satis convenientes auctores jam vidimus, in anno assignando, quo lucem hanc primum aspexerit S. Firminus, omnino dissentientes inveniimus. Bailletus in Vitis Sanctorum ad hunc diem, Novæ Galliæ Christianæ editores tomo 6, pag. 618, Historiæ Literariæ Francicæ auctores et Cointius in Annalibus Ecclesiasticis Francorum Sanctum reperate salutis anno 516 natum constanter scribunt; Dubouchetus vero in libro de Origine Domus Francicæ, Sammarthani in ejusdem Domus Historia et Dominicius in supra citato Opere ipsum duobus annis serius ortum referunt. Utri opinionum sit adherendum, inquiramus. Ac in primis Cointium, qui anno Christi 516 Sancti natales collocat, hic audiamus: Firminus ex Ferreolo et Industria seu Deutheria natus est hoc anno, id est, 516, vixit enim annos dumtaxat triginta septem, et Ferreolus illius in episcopatu Uccienensi successor, qui superstes ei fuit annis octo ac viginti, transit ad Deum anno Christi quingentesimo octogesimo primo. Sancti Acta, ipsum triginta septem tantum annos vixisse, etiam tradunt, neque laudati secundæ opinionis auctores Cointio in hoc capite refragantur; at Ferreolum, qui, ut refert ipsius Vita, cui secundæ sententiæ patroni similiter in hoc capite subscribunt, annis 28 sedem Usetiensem occupavit, anno 551 ex hac vita migrasse, seu episcopali dignitate, defuncto S. Firmino, anno 553 ornatum fuisse negant; atque con-

tendunt, dictum Ferreolum non ante annum 555 Sancto nostro successisse. In eam opinionem, quæ longe abest a vero, abducti sunt laudati Dubouchetus, Sammarthani et Dominicius, quod Parisiensem synodum secundam, cui dum subscripserat, Sanctus obiit, anno 555 fuisse celebratam existimant. Verum hanc synodum ante annum 553 celebratam fuisse, et Sanctum nostrum anno 553 mortalem vitam cum immortalis commutasse, ex his, quæ infra, dum de Parisiensis synodi et Sancti mortis epochis sermo recurret, dicemus, fiet manifestum. Cæterum, ne hujus Commentarii ordo turbetur, S. Firminum anno 516 natum hic dicamus, lectori, cur Sancti ortum dicto anno assignamus, postea rationem edicturi. Modo de Sancti familia agamus.

10 S. Firmini patrem, qui in ejus Actis Ferreolus nominatur, et ibidem ex exalta* parentum prosapia extitisse nobili germine ortus dicitur, unum eundemque cum Tonantio Ferreolo nomine tertio, filio præfecti prætorii Galliarum, quotquot (si Fabrum excipias) de illustri Sancti nostri genere tractarunt auctores, unanimi consensu scribunt. Nobile hujus Ferreoli genus Cointius ad annum 508, cap. 47 sic describit: Genus autem ejusdem Ferreoli si consideramus, infra regiam dignitatem quid augustius esse potuit aut utilius Franciæ? Apud Wisigothos auctoritatis erat maxima, patre et avo gloriabatur præfectis prætorio Galliarum, avo imperatore per matrem, proavo per aviam consule ac præfecto prætorio Italiæ Galliarum. Neque eatenus magna inter auctores disceptatio est. At ubi ad Sancti matris nomen et genus designandum acceditur, nulla inter eos consensus; quidam ipsam Industriam, ut Sancti Acta ferunt, nominantes, dum alii in dictis Actis Industriæ nomen pro Deutheriæ seu Deutheriæ ab indoctis amanuensibus repositum putant, Chlodovei I, Francorum regis, filiam fuisse volunt; quidam S. Firmini matrem Etheriam vocitant, illamque ditissimi cujusdam senatoris natam fuisse contendunt.

ACTOR
J. B. F.

nobili patre
Ferreolo, ma-
tre, Industria
nomine, quam
* lege: alta

11 Qui ipsam Chlodovei regis filiam dicunt genealogi, id ex Pauli titaconi, qui Caroli Magni temporibus vixit, probare nituntur. Laudatus hic scriptor, ubi de Agiulfo seu Agiulfo, qui, ut statim videbimus, Sancti nostri frater legitur, sermonem habet, hunc ex Chlodovei regis filia ortum sic refert: Vigesimus ac sextus, Pontifex scilicet Melensis, Agiulfus, qui fertur patre ex nobili senatorum familia orto, ex Clodovei regis Francorum filia procreatus. Si jam, inferunt dicti genealogi, Agiulfus S. Firmini frater extitisse dilucide probetur, Sancti etiam matrem Clodovei natam fuisse fiet consecrarium. P. Jordanus S. J. in libello, quem inscripsit: La critique de l'origine de l'auguste Maison de France duas S. Firmini patri uxores legit, unam eamque Clodovei filiam, e qua natus solus Agiulfus, alteram ditissimi senatoris natam, et Etheriam dictam, quæ reliquos Ferreolo, Sancti nostri patri, liberos peperit; itaque Agiulfum et Firminum eodem patre, at diversis matribus natos fuisse contendit. Ut sit, qui totum hoc argumentum, nitide sane et quanta fieri potuit diligentia atque eruditione elaboratum desiderat, adeat libellum citatum tota priori parte: et similiter Dominicium in Familia Ansberti rediiva, Dubouchetus supra

quidam Chlo-
dovei regis
filiam dicunt
natus 5 fratres
duasque sorores
habuit.

AUCTORE
J. B. F.

pra citato libro, et Cointium in *Annal. Eccl. Francorum* consulat: neque enim animus est mihi diffusam adeo, atque a viris in hoc genere versatissimis agitatam toties controversiam instaurare. Laudatos inter genealogos, ubi Sancti nostri fratres sororesque suis quosque nominibus designare aggrediuntur, omnis disceptatio cessat, atque omnes genealogiae S. Arnulphi, Metensis episcopi, quae in veteri codice S. Symphoriani Metensis S. Firmini fratres sororesque hoc modo enumerat, subscribunt: Ansbertus...., qui fuit ex genere senatorum, habuit fratres Deotarium, Firminum, Gamardum, et Aigulfum episcopum, et Raginfridum. Deotarius vero construxit vicum Arisidum, ubi confessor Christi effectus requiescit; Firminus autem Pontificatum tenuit in Uعتيا civitate, ubi confessor Christi requiescit; Aigulfus vero in Mettis civitate episcopus ordinatus est: Goda vero et Maria in virginitate perseverantes migraverunt ad Dominum. Haec de Sancti illustri familia jam sufficient.

B 12 Superius innui, haud omnia praclare S. Firmini in episcopatu gesta in Actis recenseri. Quapropter, quidquid aliunde se obtulerit relatu dignum, ordine temporis adjungam. Anno 541 ad synodum Aurelianensem quartam convenerunt episcopi triginta octo cum presbyteris undecim et uno abbate, qui totidem episcoporum nomine interferunt. Habita est haec synodus, ut titulus apud Labbeum tom. 5 Concil. pag. 380 praefert, Triennio post Aurelianense concilium tertium, Indictione quarta, Basilio viro clarissimo consule, id est anno Christi DCLI. Vigiliis Papae II. Childeberti regis xxx. Licet dies et mensis, quibus hoc concilium, in quo Leontius Burdigalensis ecclesiae episcopus, primus subscripsit, fuerit celebratum, huc usque nullibi expressi reperiantur; tamen Jacobus Sirmondus S. J. hanc synodum ante autumnum habitam fuisse recte existimat ob sequentem rationem, quam in Annotatis ad idem concilium apud Labbeum sic tradit: Tribus tantum in libris nacti sumus hoc concilium, Rhemensis nimirum, Bellovacensis, et Minore Pithaeano, qui solus temporis notam habuit, eamque duplicem: nam et indictionem designat et consulatum, diem vero et mensem non indicat. Ceterum ante autumnum habitam fuisse synodum ex eo colligimus, quod anno Christi 541, quo consul fuit Basilius, quarta indictio finem habitura erat mense Septembris, et quintae futurum initium.

anno vero 540
concilio ejusdem
civitatis.

13 In hoc concilio, in quo, ut sanctum Pascha secundum Laterculum Victorii ab omnibus sacerdotibus uno tempore celebretur, decretum fuit, canones triginta et octo, quibus praecedentium synodorum decreta, paucis additis, fuere confirmata, sunt conditi. His canonibus subscripsisse legitur Firminus hunc in modum: Firminus, in Christi nomine episcopus civitatis Uعتيا, consensi et subscripsi. Deinde anno 549 synodus Aurelianensis quinta ex tripartito Franciae regno a Childeberto, in cujus ditione haec civitas sita erat, rege convocata est. Concilium istud habitum est Post Theodreti regis mortem, sub die v Kalendas Novembris, indictione XIII id est, anno Christi DCLIX. Vigiliis Papae x. Childeberti regis xxxviii, sic titulus apud Lab-

beum tomo 5, col. 390, ubi episcopi 50 et 21 D vel presbyteri, vel archidiaconi, seu diaconi, seu abbates, a suis episcopis directi, huic synodo subscripsisse traduntur. Canones viginti quatuor, quorum magna pars praecedentium canonum ac decretorum repetitio et confirmatio est, laudati antistites ibidem condiderunt. Quibus Firminus etiam subscripsit sequentem in modum: In Christi nomine Firminus, episcopus ecclesiae Uعتiensium, consensi et subscripsi.

14 Laudatus supra Faber, Binii ad dicta concilia Annotatis suffultus, in citatis statim Firmini subscriptionibus mendose episcopum Uعتiensem pro Vinciensi dici existimat. At quam multum a vero aberret Binii in citato supra libro sequenti ratione Dominicus demonstrat: Sed, inquit, quam falsa sit Binii conjectura, ex editione conciliorum a doctissimo Sirmundo procurata liquido patet: constanter enim in conciliis Aurelianensi IV et V adfuit Firminus, episcopus civitatis Uعتiae, aut ecclesiae Uعتiensium, et cum eo Deuterius, episcopus ecclesiae Vinciensis. Cujus ultimi nomen in editione Binii desideratur, ex codicibus Corbeiensi, Lugdunensi, et Pithaeano nunc primum restitutum. Unde non potuit Firminus ecclesiae Vinciensi praesse, cum eadem tempestate, qua ipse praerat Uعتicae, Deuterius Vinciensem administraret. Nec Binium movere debuit, quod sit ejusdem nominis civitas in Africa; recte enim Uعتiensis episcopus, Uعتiensis etiam quandoque dicitur, ut constat ex concilio Toletano XIII cui cum quibusdam episcopis Narbonensis primae subscripsit Leopardus abbas vices agens Potentini episcopi Uعتiensis. Laudati hanc Dominici opinionem Cointius, Labbeus, Pagius, Natalis Alexander, Bailletus cum Historiae Litterariae Franciae editoribus, et novae Galliae Christianae auctoribus amplectuntur, solosque Binium et Fabrum ex omnibus, qui de his synodis tractarunt, scriptoribus sibi adversarios habent.

15 Etiam synodo Parisiensi secundae, a rege Childeberto in causa Saffaraci, ejusdem urbis episcopi, qui gravissimi criminis accusatus, propriae confessione convictus secundum sacros canones episcopatu dejectus, et in monasterium fuerat detrusus, convocata interfuisse, ac subscripsisse legitur Firminus his verbis: Firminus, episcopus ecclesiae Uعتicae, subscripsi. De tempore, quo hoc concilium, cui viginti septem episcopi subscripsere, habitum fuerit, haud conveniunt auctores: titulus huic synodo apud Labbeum tomo v col. 811 praefatus, dictam synodum celebratam fuisse, refert: In causa Saffaraci episcopi, Childeberto rege evocante, sub annum Christi DLV. Pelagii Papae I. Childeberti ejusdem regis XLIV. Sirmondus tomo I Conciliorum Galliae pag. 610 synodum Parisiensem secundam, cujus annum nulla huc usque nota definiri posse fatetur, circa annum 555 celebratum fuisse conjectat. Natalis Alexander, Cointius, et Pagius etsi apertis verbis declarent, hoc concilium, quod temporis nota careat, nondum in conciliorum collectionibus et in Annalibus ecclesiasticis epocham certam nancisci potuisse, tamen dictam synodum ultra annum 553 differri posse negant ex eo quod Sanctus noster, qui huic subscripsisse probatur, dicto

prout contra
Binium et Fa-
bium hic pro-
batur, inter-
fuit, eisque,

E

uti etiam sy-
nodo II Pari-
siensi inter
annum 549 et
annum 555
celebratae sub-
scripsit.

A dicto anno Usetiensem sedem morte sua vacuam, ut ex infra dicendis manifestum fiet, reliquerit. Cum vero hanc synodum concilio Aurelianensi v, cui Saffracus, ante concilium Parisiensem et episcopatu amotus, anno 540 subscripsit, posteriorem esse, quotquot de hoc concilio scripsere auctores, merito affirmant, synodum Parisiensem secundam inter annum 549 et annum 553 habitam fuisse, fit consecrarium.

a Cæsarii Arelatensis discipulus, ipsiusque Vitæ scriptor fuisse dicitur.

16 Priusquam de Sancti nostri obitus anno et Actis disseramus, de quodam facto, ab aliquot scriptoribus Sancto adscripto, sermonem habeamus. Mabillonius in Annotatis ad S. Cæsarii Arelatensis episcopi Vitam, quæ, ut ibidem videre est, a quinque ejus discipulis, scilicet Cypriano, Firmino, Vicentio episcopis, et presbytero Messiano et diacono Stephano est composita, hunc Firminum cum S. Firmino Usetiensi episcopo, de quo hic agimus, unum eundemque fuisse existimat; cui Bailletus in Vita S. Cæsarii ad xxvii Augusti et auctores Historiæ Litterariæ Franciæ tom. 3,

B pag. 197 suffragantur. At editores novissimi Galliæ Christianæ tom. 6, coll. 611 et 612, ubi agunt de S. Firmino Usetiensi, sic loquuntur: In Actis nostri Firmini nulla occurrunt, quæ huic faveant opinioni, quibus J. Stillingus tomo 6 mensis Augusti num. 3 Commentarii prævii ad S. Cæsarii Vitam his verbis assentitur: Neque ego in Mss. nostris de S. Firmino Usetiensi quidquam reperire potui, quo evincam S. Cæsarii discipulum fuisse, aut cum aliis Vitæ scriptorem. Qua propter rem incertam relinquere cogor usque ad xi Octobris, ubi de S. Firmino Usetiensi agetur latius. Ego vero lubens fateor, me post accuratam indagacionem nihil huc usque invenire potuisse, quo Sanctum nostrum in S. Cæsarii disciplinam sese tradidisse, seu ad illius Vitam concinnandam operam et studium contulisse, cum laudatis Mabillonio, Bailletto et Historiæ Franciæ editoribus affirmare possim.

Anno 555 ex hac vita migravit.

C 17 In ipsius obitus tempus modo inquiremus. Etsi S. Firmini Acta, ut supra dictum est, annum, quo ex hac vita migravit, nequaquam exprimant; tamen ex tempore, quo ipse in Usetiensem sedem successor S. Ferreolus obierit, sicut et ex annorum numero, quibus hic dictam ecclesiam administravit, Sancti nostri mortis epocha potest determinari. Gregorius Turonensis lib. 6, cap. 7 S. Ferreoli obitum anno sexto Childeberti II regis, qui annus secundum omnes historicos Incarnati verbi anno 581 illigatur, contigisse sic refert: Anno sexto Childeberti II regis Ferreolus Uccensis episcopus magnæ vir sanctitatis obiit, plenus sapientia et intellectu. Qui libros aliquos epistolarum, quasi Sidonium secutus, composuit. Hunc auctorem secuti Cointius, Pagius in Criticis, Bailletus, Historiæ Litterariæ Franciæ editores, multique alii S. Ferreoli mortem anno 581 constanter collocarunt. Quod annorum numerum, quibus dictus Ferreolus Usetiensem sedem occupavit, spectat, hunc ipsius Vita ex antiquissimo codice collegii Fuxensis Tholosæ in citato Dominicii Opere edita claris verbis sic refert: Ferreolus vir Domini, confessorque beatissimus post transitum S. Firmini Pontificatum tenuit annis xx et viii. Atque de hoc S. Ferreoli Vitæ

capite, quotquot de ipso tractarunt, scriptores omnino, ut jam supra diximus, conveniunt. Proinde si annos 28, quibus S. Ferreolus Usetiensem ecclesiam administravit, ex anno 581, quo hic mortalem vitam cum immortalis commutavit, demas, S. Ferreolum sedem Usetiensem anno 553 quam morte sua vacuam Sanctus noster eodem anno reliquerat, adfuisse reperies. Quo stabilito, cum S. Firminus ex scriptorum supra num. 9 laudatorum consensu tantum 37 annos vixerit, ipsum reparatæ salutis anno 516 natum fuisse etiam fit consecrarium.

18 Sancti nostri Acta, ut supra monui, Dubouchetus in libro, cui titulus: Origo Domus Franciæ, publici juris fecit, et in omnibus fere cum illorum exemplari, quod a P. Possino ad Majores nostros anno 1646 transmissum, nobis hic præ manibus est, conveniunt. Acta apud Dubouchetum sicut et exemplar nostrum nec auctoris nomen, nec fontes e quibus, quæ narrantur, hausta sint, exprimunt, neque ullam notam chronologicam continent, qua tempus, quo exarata fuerint, determinari queat; atque in quibusdam locis truncata, in aliis vero variis adjunctis, fabulam omnino redolentibus, plurimum sunt adaucta, ita ut haud multum fidei apud eruditos videantur promereri. At licet hæc ita sint, laudatus supra Dominicus Acta hæc haud omnino rejicienda esse, sed, quæ in illis historica sunt, a figmento separandæ sicque cum temperamento admittenda existimat. Dominicii opinioni Bailletus, novæ Galliæ Christianæ editores, et Historiæ Franciæ auctores videntur suffragari, qui in suis Operibus dicta Acta, apud Dubouchetum edita, omissis, quæ in illis reperiuntur, fabulosis adjunctis, posteritati commendarunt. Ut sit, ego exemplar nostrum, huc usque, ut puto, ineditum, collatum cum illis, quæ publici juris fecit Dubouchetus, Commentario huic subjiciam, Lectorique in Annotatis, quid laudati statim auctores de singulis in Actis assertis sentiant, referam.

F

ACTA

A. ANONYMO.

ACTA

S. FIRMINI EPISCOPI

Auctore anonymo,

Ex P. Possini Ms. cum editis
apud Dubouchetum in libro de
Origine Domus Francia collato.

CAPUT UNICUM

Sancti patria : illustres parentes :
fuga Usetiam : ad presbyteratum
et deinde episcopatum Usetien-
sem promotio, quem morti pro-
ximus fratris filio cedit.

Sanctus, Nar-
bone natus,
parentes.
Gentilitati er-
roris infectos
fugiens,
* lege alta
b

Fuit vir quidam in civitate Narbona *a*, qui de parentibus honestis secundum quidem seculi dignitatem descendisse dicitur, et ex exalta * parentum prosapia *b* exstitisse nobili germine ortus, cuius filius vocabatur Firminus; dum sacris polleret moribus, essetque Baptismi unda regeneratus, in teneris positus annis a Spiritu, qui, ubi vult, spirat, inspiratus, relicto superfluo gentilitatis ritu ad servitium sese Christi fideliter mancipavit. Eodem itaque tempore dum constantissime fides floret Christianorum, Firminus, parentibus adhuc gentilitatis *c* errori vacantibus, audiens Christianos Dominum Christum fateri, seque de Paganie superstitionis insidiis desiderans liberari, Evangelica secutus praecepta, quae dicunt: Nisi quis reliquerit patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut fratres, aut sorores, adhuc autem et animam, non potest meus esse discipulus *d*. Patre parentibusque relictis *e*, rebus interdum propriis pauperibus traditis, Christum pauperem bajulando crucem suam pauper secutus est.

Usetiam ten-
dit, ubi una
cum Ferreo-
lo fratris sui fi-
lio, etiam fu-
gitivo, a Rori-
cio

? Itaque ab urbe Narbona egressus itinere arrepto ad civitatem quandam nobilissimam Uzetiam pervenit, ibique Laurentium presbyterum reperit, virum doctum et religiosum, cuius amicitiae se jungens, et quasi familiaritatis obsequium praebens, aliquamdiu apud illum commemoratus, tranquillam duxit vitam. Quem Ferreolus *f* virgula praecleara filius fratris ejus subsequens gradu festino se ei jungere cupiebat. Quem beatus Firminus elevatis oculis videns, dixit ei: Fili, quo pergis aut quo vadis? Ille protinus respondit: Ego, derelicto patre et matre, secutus sum te, Domino toto corde paratus obedire. Tunc venerunt ad domum Roricii *g*, pontificis ac patricii, inveneruntque ibi juvenem sedentem, qui Roricio quotidie epulas ministrabat, qui, ut vidit Firminum, interrogavit eum dicens: Ex qua provincia es, vel ex qua natione * progenitus? Ille respondit: In

* lege progenie
seu stirpe.

Narbona civitate sum ortus. Pater, inquit, D meus Ferreolus vocatur, mater vero mea Industria *h* vocatur nomine. Haec audiens juvenis ille, ingressus palatium ipsius pontificis, nuntiavit ei omnia, quae a beato Firmino audierat.

3 Tunc pontifex jussit eum introire ad se, cui et dixit: Unde venis, aut quo pergis, vel quo vocaris nomine? Cui beatus Firminus dixit: In Narbona civitate ortus, relicto errore gentilitatis, Christo Domino serviturus huc adveni: de nomine autem, quod perquisisti, ego Firminus vocor. Cognovit autem ipse pontifex, quod esset ex sua progenie ortus: tituloque sancti ac beati amoris eum sibi junxit. Erat autem ipse Firminus annorum circiter duodecim, literis bene eruditus; Ferreolus vero septem annorum. Eadem die subsequente Roricus Firminum clericum faciens Diaconum ordinavit; Ferreolum vero tradidit Grammaticae eruditioni. Et dum Firminus annorum fuisset viginti *i*, ad honorem presbyterii pervenit.

illius urbis
episcopo ut
cognatus reci-
piatur, in cuius,
jam presbyter
factus,

4 Erat autem praedictus Roricus jam senex octoginta scilicet annorum, posuitque sub ditione sua beatum Firminum super omnes civitates provinciae (Occitaniae Inferioris) et cetera loca. Eodem anno subsequente Roricus vita functus est. Remansit vir religiosus Firminus Usetiae titulus et pastoralis culmine sublimatus, qui domi residens, jussit Ferreolum venire ad se; cum autem venisset, interrogavit eum de sua eruditione et de moribus suis. Quo perspecto, invenit eum dilectionis Dei et proximi concordem, charitatis non fictae; orationibus enim Domino jugiter adherere solum gaudebat. Itaque Firminus summus episcopus eum clericum fecit et non post multos dies Diaconum ordinavit.

senescentis se-
dem succedit.
Postea Ferreo-
lo, quem sub-
diaconum, dia-
conum, ac
deinde

5 Post haec sanctus Firminus gravi infirmitate infirmari coepit, tunc paterna cura cuncta peragens, atque pertractans supradictum Ferreolum diaconum vocans, presbyterum ordinavit, atque in vice sua super civitates, quibus ipse praerat, et super omnes vicos suos eum constituit, et praecipit ei, ut moneret sacerdotes, ut scirent, quomodo docerent populos et regerent sibi subjectos.

sacerdotem
consecravit,

6 Beatus vero Firminus graviter ex eadem infirmitate gravatus, parum loqui poterat, cui nocte quiescenti astitit angelus Domini, et vocans eum dixit: Firmine, dimissum est peccatum tuum, crastina die, hora diei tertia, videbis gloriam Dei et angelum Michaellem venientem, ut te suscipiat, atque ad regna celorum perducat. Beatus vero Firminus clamans voce magna ad angelum dixit: Domine indica mihi, cui dimittam curam cunctarum civitatum provinciae. Cui angelus dixit: Filio fratris tui Ferreolo, quia datum est illi desuper, et haec dicens visio Angelica recessit. Qui autem vigilabant in eadem domo vocem angelicam audiebant *k*.

Usetiensem se-
dem, jussione
divina,

7 Audiens haec B. Firminus gavisus est valde, et missis epistolis episcopo Arelatensi *l* et Avenionensi *m* simulque Auraciensi *n* monuit, ut in loco suo Ferreolum episcopum ordinarerent *o*, quod et factum fuit. Post hoc vero beatissimus Firminus praecipit venire ad se omnes clericos, et presbyteros, et omnes ministros ecclesiae, et omnes subditos suos, quos venientes, pervolvens se ad pedes eorum, rogat, ut eidem dimitterent, si quid in eos deliquisset. Circa vero horam diei tertiam beatissimus antistes Firminus se in ecclesiam portare, et jussit

k
cedens, pie
moritur.
l
m n
o

A jussit sacra sibi mysteria celebrari expectans promissum angeli. Ut autem sanctum Domini corpus accepit, intentis auribus auscultans, audivit vocem canentium in aëre. Et signans se signo crucis, migravit in pace v Idus Octobris, perseveravitque in episcopatu XLVI p annos.

ANNOTATA.

a Vide Commentarii prævii numerum 8.

b Vide Comment. prævii numerum 10.

c Pugnare videntur, inquit Dominicius in citato sæpius libro, cum Sidonii episcopi mente hæc Acta, dum Sancti nostri patrem gentilitatis ritu detentum hic referunt, quem nihilominus, si idem ille sit, ac Tonantius Ferreolus, cujus idem præsul in libro 2, Epist. 9 meminit, de recta fide non secus ac genitores ejus bene sentientem insinuat; quia tamen, ut ex eodem auctore Sidonio colligitur, is Tonantius Ferreolus admodum juvenis, ac teneræ ætatis erat tunc cum Sidonius scriberet, fieri potuit, ut, Gothis Septimania, Occitania inferioris parte potitis, Arrianam fidem amplexus fuerit, aut horum Actorum auctor, dum Firmini patrem apud Gothos degentem audivit, eorum quoque dogmatibus hunc imbutum sibi suaserit; ut eo magis beati Viri, quem laudabat, virtutem extolleret, quo a parentum fide longe alienum repræsentaret. *Dominicii opinioni Bailletus, Novæ Galliæ Christianæ editores, Historiæ Litterariæ Franciæ auctores et Continui suffragari videntur, qui in suis de Sancto nostro elogis ne verbum quidem de ipsius parentum hæresi loquuntur, quin imo Novæ Galliæ Christianæ editores S. Firminum usque ad duodecimum annum a parentibus pie educatum fuisse dicunt.*

d Apud Lucam cap. 14, v. 26.

e Bailletus, Novæ Galliæ Christianæ editores et Historiæ Litterariæ Franciæ auctores de hac Sancti fuga altum silent, et Sanctum nostrum et Ferreolum fratris sui filium ad Roricium Usetiensem episcopum et S. Firmini patrum, ut literarum studio sese traderent, a parentibus fuisse missos, ferunt.

f Sancti Ferreoli Acta, de quo in Opere nostro in Prætermisssis ad diem primam Aprilis mentio habetur, in Operis supplemento ad iv Januarii diem dabimus. Fuit hic filius celeberrimi Ansberti, fratris S. Firmini, per quem Ansbertum regum Francorum secundæ ac tertix stirpis originem cum prima connectunt quidam genealogi, ut apud laudatos Dominicium, Bouchetum et apud Jordanum in libro, cui titulus: Critique de l'Origine de la Maison de France est videre.

g De Roricio seu Rorico Usetiensi episcopo et Sancti nostri patruo consule in Opere nostro Prætermisssis ad hunc diem xi Octobris.

h Vide Comment. prævii num. 10.

i S. Firminum anno ætatis 20 a Roricio Usetiensi episcopo ad sacerdotium et sequenti anno ad episcopatum contra leges Ecclesiasticas promotum fuisse, etiam Bailletus et Novæ Galliæ Christianæ editores referunt.

k Hæc Sancti cum Angelo colloquia in Fabularum numero Dominicius reponit, cui Bailletus, Novæ Galliæ Christianæ editores et Historiæ Litterariæ Franciæ auctores merito suffragantur.

Arelatæ urbs Galliæ in Provincia Ar-

chiepiscopalis, ad sinistram Rhodani fluvii oram sita. A. ASONTMO.

m Avenio urbs Galliæ in Provincia ad Rhodanum fluvium, archiepiscopatus titulo sub summi Pontificis Dominio insignis.

n Auratium melius Arausio urbs Galliæ in sui nominis provincia episcopalis sub archiepiscopo Arelatensi.

o Sancti nostri episcopi ordinationem ab episcopis Arelatensi, Avenionensi et Arausionensi peractam canonicis constitutionibus repugnare contendit supra laudatus Faber ex eo, quod Usetiensi episcopus non Arelatensi, sed Narbonensi Metropolitæ secundum veteres provinciarum notitias esset subditus, cujus auctoris rationes sequenti ratiocinio Dominicius citati libri pag. 123 impugnat: Attamen si rei gestæ tempus expendisset (Faber) erectam scilicet Gothis Usetiam, quæ ratione Ecclesiastica disciplina civilem Provinciarum normam ex auctoritate principum secuta sit, peractam ab his præsulibus Ferreoli ordinationem legitimam putaret; nam ut a Chlodoveo Tholosa eadem expeditione Francorum imperio adjecta, non Narbonensem, quæ adhuc sub Gothorum dominio remansit, sed Bituricensem metropolim agnovit, sic Usetia non Narbonensi, sed Arelatensi uti viciniore, ac jam Francis ab anno 536 addictæ paruit, idque aperte insinuat Gregorius Turonensis. Asserit enim defuncto Ferreolo Usetiensi Albinum extra regis consilium Dynamii studio in ejus locum fuisse subrogatum: at Dynamius rector erat Provincia, quæ in Sigeberti regno censebatur, ut ex eodem Gregorio constat, dum in administratione Provincia Albinum in locum Jovini subrogatum narrat, Sigeberto vero successerat Childebertus, qui post Albini, tribus tantum mensibus episcopatu Usetiensi functi, decessum, Jovinum regio præcepto successorem ei designaverat, contra quem Marcellus Felicis senatoris filius insurrexit, qui convocatis comprovincialibus per consilium Dynamii episcopus Usetiensi est ordinatus, ab episcopis scilicet Provincia, cui præerat Dynamius, ac per consequens a Viennensibus, in Childeberti regno constitutis. Non ergo provinciarum ordinem turbavit Firminus, dum Ferreolum nepotem suum ab Arelatensi, Avenionensi, et Arausiano episcopis consecrandum censuit. Quod si non hac Faber vincitur ratiocinatione, negare certo non potest, tunc temporis Arelatensi episcopo Romanos Pontifices per Gallias vices suas demandasse, ac per consequens ordinandorum ubique per hunc tractum præsulum auctoritatem, quam olim Viennensi et utraque Narbonensi Zosimus epistola sua circumscripterat; id testatur Vigilius Papæ decretum ad Auxanium Arelatensem episcopum datum anno 545, qua deinde gratiam in Sapaudo renovavit Pelagius anno 557, ut ipsius Pelagii ad Childebertum regem docet epistola: at inter hæc spatia Firminum decessisse satis constat.

p Pro numero chronico XLVI pronendus est numerus XVI: quod mendum facile irrepit; nam cum literis chronicis per XVI annos, qui ab anno 537, quo sedem hanc Sanctus adiit, usque ad annum 553, quo ex hac vita migravit, continuo decurrunt, sanctam Præsulem episcopatum tenuisse, scripsisset biographus, inter denarium numerum x et quinarium v quinquagenarius l ab imperitis amanuensibus fuit adjectus,

DE